

Jan Tomczak

"Theologische Erwachsenenbildung als Lernprozess : didaktische Grundlegung", Franz-Josef Hungs, Mainz 1976 : [recenzja]

Collectanea Theologica 47/4, 194-195

1977

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

i może rzeczywiście przynieść radość młodzieży uczącej się z niej religii, co jest marzeniem jej autorów.

Ogromna przewaga podanych obcych tekstów i ilustracji pomysłowo zestawionych w tematy czyni ten podręcznik atrakcyjnym, wolnym od schematów. Posługiwanie się nim może wciągać młodzież w problemy i zmuszać do myślenia, ponieważ udało się autorom uniknąć powiedzenia wszystkiego do końca, czyli podania we wszystkim gotowych rozwiązań. Czytając i oglądając przedstawioną książkę, odnosi się wrażenie, że została ona mocno osadzona w egzystencji ludzkiej głównie przez swoje teksty i ilustracje.

Może jednak zrodzić się wątpliwość, czy uczniowie klasy ósmej mniej uzdolnieni i mało skłonni do refleksji czy myślenia, będą w stanie zastanawiać się nad problemami, podsuwanymi im przez ten podręcznik. W każdym bądź razie stanowi on wartościową pozycję w nauczaniu religii, z którą z dużym pożytkiem może się zapoznać każdy, kto interesuje się zarówno teoretycznie jak i praktycznie katechizacją.

ks. Jan Tomczak SJ, Warszawa

Franz-Jozef HUNGS, *Theologische Erwachsenenbildung als Lernprozess. Didaktische Grundlegung*, Mainz 1976, Matthias—Grünewald—Verlag, s. 138.

Coraz więcej mówi się i pisze o konieczności religijnego kształcenia ludzi dorosłych. Do prowadzenia głębszego i zaangażowanego życia religijnego nie wystarczają wiadomości ani przeżycia i doświadczenia zdobyte w wieku szkolnym. Autentyczne życie chrześcijańskie wymaga od ludzi ciągłej refleksji nad naszą sytuacją i ewangelią. Tej refleksji ma służyć dalsze kształcenie dorosłych, które organizuje się w RFN jako nową formą chrześcijańskiego przepowiadania orędzia ewangelicznego. Jednym z tych, którzy przygotowują do wspomnianego przepowiadania odpowiednich ludzi, jest Franz-Jozef H u n g s, docent w Instytucie Katechezy i Homiletyki w Monachium, gdzie zajmuje się teologicznym kształceniem dorosłych i katechezą gminy czyli parafialną.

W omawianej książce zajmuje się dydaktycznymi problemami teologicznego kształcenia dorosłych. Ukazuje dydaktyczne zasady i określa zakres nauczania uwarunkowany działaniem przedstawionych czynników. Praca ta, jak sam autor zaznacza, wyrosła z praktyki i doświadczenia, które mógł poczynić jako docent w wspomnianym instytucie.

H u n g s wychodzi w swej książce od określenia pojęcia dydaktyki i teologicznego kształcenia dorosłych. Rozważa w procesie kształcenia dorosłych aspekt antropologiczny, pedagogiczno-filozoficzny, biblijny i teologiczny. Bez uwzględnienia i zrozumienia tych elementów współczesne dydaktyczne rozstrzygnięcia w dziedzinie interesującej autora wydają się mało możliwe.

Przedstawia ogólnie zakres nauczania. Pokazuje czynniki, które ułatwiają dyskusję nad problemami dydaktycznymi, a więc społeczne oraz religijno-kościelne wymiary procesu nauczania i różne mierniki służące za podstawę oceny sytuacji w nauczaniu. Tymi miernikami i kryteriami jest doświadczenie nauczania, doświadczenie życia z uwzględnieniem różnych etapów życiowych człowieka dorosłego, doświadczenie wiary z aspektem religijnym i eklezyjalnym. Poza omówieniem wymienionych elementów rozważa autor napięcia, oczekiwania i motywacje zachodzące w kształceniu dorosłych. Przy przedstawianiu napięć ukazuje, jak niezgodności, poziom wymagania, charakter nowości, inicjatywa i różny stopień trudności determinują nauczanie i wytworzą sprężenie zwrotne.

Na kształtowanie form nauczania wpływają również, według omawianej książki, różne oczekiwania żywione wobec teologicznego kształcenia dorosłych. Te oczekiwania są uwarunkowane wyobrażeniami o zadaniach, procesach i celach wspomnianego nauczania.

Autor docenia ogólnie przyjęte znaczenie motywacji w nauczaniu. Dlatego

omawia potrzebę informacji i komunikacji. Rozważa potrzebę kompensacji czyli wyrównywania napiętych żądań stawianych przez życie. Ukazuje także konieczność odrobienia zaległości i emancypacji w samodzielnym rozwiązywaniu problemów egzystencjalno-religijnych.

Blisko połowa książki została poświęcona ukazaniu czynników związanych z osobowością nauczających i nauczanych, które decydują o charakterze kształcenia teologicznego dorosłych. Czytelnik więc może zapoznać się z typami osobowymi, przedstawionymi w aspekcie nauczania, o różnych rodzajach doświadczenia wiary, o różnym charakterze pojmowania życia. Jeszcze obszerniej niż rodzajami osobowości nauczanych zajmuje się autor typami osobowości nauczających. Ukazuje ich pojmowanie swego zadania jako nauczających, ich sposób zachowania, rodzaj myślenia i styl argumentacji.

Chociaż Hungs zrezygnował w prezentowanej książce z roztrząsania osobowych problemów kurrikularnych dotyczących religijnej względnie teologicznej pracy kształceniowej z dorosłymi, wydało się mu jednak niezbędne zająć stanowisko przynajmniej w skrócie wobec współczesnej problematyki „modeli” i „pomocy do pracy” oraz „kontroli efektywności”. Na końcu książki podaje szkicowo cele tematów przerabianych ze studentami, przez co łączy teorię z praktyką i ukazuje na przykładzie propozycję teologicznego kształcenia dorosłych.

Prezentowana książka przedstawia nowe zagadnienia, zrodzone w ostatnim okresie, a szczególnie w Polsce mało uświadamiane i jeszcze mniej realizowane. Może dlatego właśnie zapoznanie się z nią przyniesie poważną korzyść tym, którzy myślą o dalszym kształceniu teologicznym ludzi dorosłych.

ks. Jan Tomczak SJ, Warszawa

Günther SCHIWY, Hellmut GEISSNER, Herbert LINDNER, Heiner MICHEL, Herbert MUCK, Klaus PFITZNER, Rainer VOLP, *Zeichen im Gottesdienst*, München 1976, Chr. Kaiser Verlag i Kösel—Verlag, s. 153.

Znaki umożliwiają człowiekowi kontakt i porozumienie zarówno z innymi ludźmi, jak i z samym Bogiem. Im te znaki są bogatsze w swoim wyrazie i umiejętniej odczytywane, tym doskonalsze mogą się stawać wzajemne kontakty, porozumienia i zbliżenia. Nic więc dziwnego, że wiele miejsca poświęca się obecnie znakom w publikacjach religijnych czy to o charakterze naukowym czy popularnonaukowym lub praktycznym i duszpasterskim. Do gatunku tych ostatnich publikacji należy omawiana książka. Napisali ją autorzy z myślą o każdym, kto jest gotowy współpracować nad odnowieniem łączności z Bogiem przez liturgię i nabożeństwa paraliturgiczne. Zamierzali dostarczyć praktyczną pomoc nie w formie gotowych modeli do naśladowania, lecz przez wykorzystanie semiotyki w organizowaniu nabożeństw. Warto zaznaczyć, że semiotyka zajmuje się problemem typologii postaci i odmian znaków, ich istotą i rolą, jaką spełniają w procesie porozumiewania się ludzi.

Poznanie ogólnych procesów i prawidłowości porozumiewania się, którym podlegają także nabożeństwa liturgiczne i paraliturgiczne, ma przyczynić się do takiego posługiwania się znakami, które najskuteczniej prowadzi do wytworzenia się wspólnoty między ludźmi, a przede wszystkim z Bogiem. Odpowiedzialni za organizowanie nabożeństw powinni być świadomi związków, które ukazuje semiotyka. Bez tej świadomości nie mogą marzyć o realizowaniu w życiu odnowy liturgicznej i paraliturgicznej.

Autorzy skoncentrowali się przeważnie na praktycznym wypróbowaniu semiotycznej metody w organizowaniu nabożeństw i przedstawili wyniki. Dyskusja nad teoretycznym założeniem i jej wyniki, jak również związane z tym problemy naukowo-teoretyczne, metodologiczne, ideologiczno-krytyczne i filozoficzno-teologiczne zostały zaplanowane dla tomu drugiego, który nie jest tu omawiany.